

Nr 13

Utlåtande i anledning av motioner om varudeklaration för tandkräm.

Till allmänna beredningsutskottet har hänvisats de likalydande motionerna I: 89 av herr *Mattsson* samt II: 130 av herrar *Johansson* i Växjö och *Gustavsson* i Alvesta vari hemställes, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om övervägande av frågan om varudeklarering av tandkräm i enlighet med vad i motionerna anförts.

Motionärerna framhåller att tandkräm består av ett eller flera slipmedel, eteriska oljor, sötningsmedel, ytpänningsnedsättande medel, vatten eller alkohol, glycerin, kloroform och eventuellt fluor, men att det är omöjligt för konsumenterna att få vetskap om dessa varors sammansättning, då varudeklaration inte förekommer. Vid undersökningar har framgått att tandkräm kan förorsaka skador på tänderna genom för hårt slipmedel, genom eteriska oljor som kan framkalla allergier, eller slutligen genom ämnen som påverkar plaster och kan vålla skador på de plastmaterial som används i proteser.

Enligt motionärernas mening vore det av värde om tandkrämernas egenskaper och sammansättning definierades och deklarerades till ledning för konsumenter och tandläkare.

Yttrande över motionerna har inhämtats från socialstyrelsen samt från rektorsämbetena vid karolinska institutet och vid Umeå universitet efter hörande av de odontologiska fakulteterna.

Socialstyrelsen har anförts, att en inom varudeklarationsnämnden tillsatt arbetsgrupp ajournerat sin verksamhet i avvaktan på resultatet av odontologiska undersökningar om slipeffekt, antiseptisk effekt och pH-värde, samt föreslagit att resultatet av denna arbetsgrupps utredning avvaktas, innan ytterligare åtgärder vidtas.

Odontologiska fakulteten vid karolinska institutet har anförts:

Vissa tandkrämers egenskaper är genom fabrikantens noggranna undersökningar och fortlöpande kontroll väl kända och varierar föga, medan andras kan växla från tid till annan. Av och till saluförs nya och till sina egenskaper helt okända preparat, vilka vid undersökning ibland visat sig ha en olämplig eller till och med skadlig sammansättning. — Sådana skador respektive risker har kunnat påvisas på grund av hög surhetsgrad, hög slip-

effekt, starka antiseptika, allergiframkallande smaktillsatser m. m. Ett flertal tandkrämer innehåller fluor, som under vissa förutsättningar kan ha en betydande kariesförebyggande verkan vid denna administrationsform, under det att i andra fall den i tandkrämen förekommande fluoren visat sig vara bunden till andra komponenter i krämen och därigenom varit i det närmaste helt verkningslös. I de upprepade gånger framlagda förslagen om en statlig institution för odontologisk målforskning har det därför framhållits, att kontrollundersökningar av kommersiella profylaktiska preparat borde vara en av institutionens rutinuppgifter. — Tänkbart vore att klassificera tandkrämerna eller möjligen vissa av dem som läkemedel, vilket skulle medföra fullständig innehållsdeklaration. Detta skulle emellertid också innebära flera olägenheter, främst för distributionen, som skulle begränsas till apotek, samt genom att deklarationen bleve oförståelig för flertalet konsumenter. Lämpligare torde det därför vara med varudeklaration enligt varudeklarationsnämndens normer, vilket innebär att förutom vikten huvudsakligen mätbara bruksegenskaper anges. Detta sker i för allmänheten förståeliga termer. — Fakulteten finner det önskvärt och angeläget att en varudeklaration införes för tandkrämer.

Odontologiska fakulteten vid Umeå universitet anser att varudeklaration av tandkräm bör införas. Som skäl härför anges, att konsumenten bör få utförlig information om preparatet, att tandläkaren, som vid sidan av sina övriga arbetsuppgifter även skall informera patienterna om munhygien, för sin rådgivning bör äga ingående kunskap om olika tandkrämsfabrikat samt att forskaren genom innehållsdeklaration får en bättre utgångspunkt för sina undersökningar, som nu kräver analys, om vissa komponenter över huvud taget kan identifieras. En redovisning över preparatets sammansättning är emellertid ej tillräcklig som information. Innehållsdeklarationen bör följaktligen kompletteras med uppgift om preparatets verkan. Om detta av tillverkaren anges äga speciella medicinska förtjänster, t. ex. karieshämmande effekt, måste givetvis denna egenskap vara vetenskapligt dokumenterad. Preparatet måste prövas enligt vetenskapligt godtagbara metoder. Självfallet kan inte alla faktorer som är aktuella vid hygienpreparats användning studeras vid in vitro försök, men svårigheten att invändningsfritt kunna standardisera och reproducera kliniska testförsök talar avgjort för att man i första hand bör utarbeta systematiska och praktiskt relevanta laboratoriemetoder. Situationen kan annars bli den att testförfarandet blir så invecklat och svårbemästrat att det blir praktiskt oanvändbart. — Det syns motiverat att en nordisk prövningsanstalt för tandvårdsmaterial, vars inrättande diskuterats under de senaste åren, lämpligen kunde omhänderha prövningen också av oralhygieniska preparat. — Remissen nämner endast varudeklaration av tandkräm men fakulteten vill förorda att samtliga munhygieniska preparat deklareraras.

Utskottet

I motionerna hemställes om övervägande av frågan om varudeklaration av tandkräm.

Enligt 1962 års läkemedelsförordning förstås med läkemedel sådan vara,

som är avsedd att vid invärtes eller utvärtes bruk förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymtom eller eljest på angivna sätt användas i samband med behandling av sjukdom, skada eller kroppsfel, allt under förutsättning att varan för sådant ändamål genom beredning, dosering eller doseringsanvisning iordningställts i bruksfärdigt skick. Undantag gäller bl. a. för mycket svagt verksamma medel. För läkemedel finns regler beträffande tillverkning, införsel, handel, hantering, kontroll och tillsyn. Reglerna innebär t. ex. att läkemedel endast får säljas på apotek.

Tandkrämer av olika slag har ej ansetts vara läkemedel utan räknas som hygieniska medel. För dessa gäller medicinalstyrelsens kungörelse 1964: 8, vari stadgas, att i sådana medel icke må ingå t. ex. gift, metanol, receptbelagt ämne för utvärtes bruk eller färgämne utgörande vådligt ämne.

För gifter och hälsofarliga ämnen finns bestämmelser i bl. a. giftförordningen, där viss deklarationsplikt föreskrivs.

När det gäller reklam för sådana medel som ej är att anse som läkemedel utan som kosmetiska och hygieniska medel är Stiftelsen Reklamgranskningen för fria läkemedel verksam. Den är en frivillig sammanslutning med syfte att sanera reklamen för dels s. k. fria läkemedel, dels bl. a. tandvårdsmedel och munvatten. Stiftelsen har utarbetat och utgivit riktlinjer för reklam för sådana medel och ingriper mot reklam som ej följer dessa riktlinjer.

Varudeklarationsnämnden, som tillkom år 1951, är ett samarbetsorgan för fabrikanter, handel, konsumenter och fackspecialister beträffande bruksvaror. Den har en av Kungl. Maj:t utsedd ordförande och åtnjuter statsanslag. Dess uppgifter är att utarbeta normer för varudeklaration av bruksvaror, s. k. varufakta, att kontrollera att varufakta används rätt samt att informera om dessa. För att utarbeta normer för varudeklaration tillsätts en arbetsgrupp av sakkunniga, som upprättar schema över egenskaper ingående i normen och utser laboratorium för provning och kontroll. Ett upprättat normförslag remitteras till berörda intressenter samt fastställs sedan av varudeklarationsnämnden. Därefter kan det efter tillstånd användas av fabrikanter och tillverkare.

En sådan förberedande arbetsgrupp tillsattes under år 1966 för att utarbeta normer för varudeklaration av tandkräm. Representanter för såväl odontologisk vetenskap som medicinsk sakkunskap ingår i gruppen, vars arbete under viss tid ajournerats i avvaktan på resultat av vissa odontologiska undersökningar. Arbetsgruppen skall nu återuppta sin verksamhet och har förhoppningar att före årets slut ha utarbetat ett användbart normförslag.

Utskottet finner i likhet med motionärerna, att det vore av värde om tandkrämernas egenskaper och sammansättning deklarerades till ledning för konsumenter och tandläkare. Då emellertid tämligen långt framskridna förberedelsearbeten pågår inom varudeklarationsnämnden för att möjligheter till sådan varudeklaration skall komma till stånd på frivillighetens väg, anser utskottet inte erforderligt att riksdagen nu vidtar några åtgärder i frågan.

Utskottet får därför hemställa,

att de likalydande motionerna I: 89 och II: 130 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 12 mars 1968

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Möller (s), Oscar Carlsson (s), Hedlund (s), Eric Gustaf Peterson (fp), Axel Kristiansson (cp)*, Helge Karlsson (s), Karl Pettersson (s), fru Hultell (h), herrar Kilsmo (fp), Ernst Olsson (cp)*, fru Diesen (h)* och herr Ove Karlsson (s);

från a n d r a kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), fru Jäderberg (s), herrar Hamrin i Kalmar (fp), Svensson i Kungälv (s), Wikner (s), Nilsson i Bästekille (h), Andersson i Örebro (fp)*, Johansson i Växjö (cp), Hansson i Piteå (s), Hugosson (s)*, Thylén (h)* och Josefson i Arrie (cp)*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.